

Rectum, redaktør, reddhare

Christopher Hals Gylseth

En forbannet svartsmusket redaktør!

Olav Thommessen og hans tid. Oslo: Tiden, 2006. 222 s., ill. Pris NOK 329
ISBN 82-05-35256-9

Olav Thommessen (1851–1942) er en av norsk pressehistories mest markante skikkelser. Han var redaktør av *Verdens Gang* fra 1878 til 1910 og av *Tidens Tegn* fra 1911 til 1917. I disse 40 årene var han en svært sentral

aktør i samfunnsdebatten. Særlig kjent er episoden fra 1910 da han forlot *Verdens Gang* fordi aksjonærene la seg opp i avisdriften. Han etablerte *Tidens Tegn*, som også ble en formidabel suksess. Men etter hvert ble *Tidens Tegn* nokså brun i kantene, sønnen Rolf Thommessen (1879–1939) som hadde tatt over som redaktør, hadde ikke en like heldig hånd med driften, og økonomien gikk over styr. Da Thommessen døde, over 90 år gammel, var begge sønnene døde, livsverket lå i ruiner og fedrelandet okkupert. Det er noe storslått over både hans velmaktsdager og hans fall.

Forfatteren Christopher Hals Gylseth er en erfaren biograf. Han har tidligere skrevet om Øvre Richter Frich, Thorbjørn Egner, Julia Pastrana og Elling M. Solheim. Boken om Thommessen er både velskrevet og interessant, og personregisteret er godt. Men boken føles litt knapp. Positivt kan man si at forfatteren har lyktes med å pirre interessen, men man kan ikke forvente at den interesserte går til annen litteratur for å lese mer om den biograferte. Det var her man hadde muligheten til å gi oss vår tids biografi om denne mangslungne mannen. Undertittelen Olav Thommessen og hans tid bringer tankene i retning av Arild Stubhaugs bragd av en bok om matematikeren Niels Henrik Abel (1). Men der hvor Stubhaug bruker kildene så langt de rekker, får vi hos Hals Gylseth et inntrykk av at kildematerialet ikke er ordentlig uttømt. Det nevnes en passant at det i Nasjonalbiblioteket finnes hundrevis av brev til og fra Thommessen, men lite av dette stoffet tilflyter teksten. Manglende bilderegister er også et savn. Leserne får dermed ikke vite hvor bildene i boken er hentet fra, for eksempel det vidunderlige fotografiet på omslaget.

Ordet redaktør er plassert midt mellom rectum og reddhare i Norsk riksmålsordbok, påpekte Kåre Valebrokk nylig (2). Olav Thommessen var definitivt ingen reddhare. At enkelte tidvis ønsket ham et visst sted, antyder bokens tittel. Det skal ha

vært Bjørnstjerne Bjørnson som i kampens hete en gang karakteriserte Thommessen på denne måten.

Erlend Hem

Avdeling for atferdsfag
Universitetet i Oslo

Litteratur

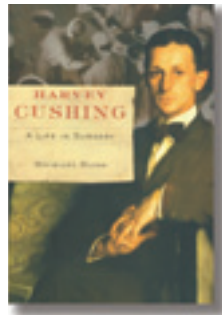
1. Stubhaug A. Et foranskutt lyn: Niels Henrik Abel og hans tid. Oslo: Aschehoug, 1996.
2. Valebrokk K. «Et lite stykke Norge» til besvær. Aftenposten (morgenutgave) 9.4.2006. www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/article1273029.ece (9.8.2006).

Nevrokirurgiens store helt

Michael Bliss

Harvey Cushing

A life in surgery. 591 s., ill. Oxford: Oxford University Press, 2005. Pris GBP 24
ISBN 0-19-516989-1

Å anmelde en biografi om en betydelig person kan være vanskelig. Når boken skal vurderes, kan det spektakulære liv i seg selv lett overskygge den biografiske fremstillingen av det. Det underliggende spørsmålet må hele

tiden være om forfatteren har maktet å gi en dekkende fremstilling av dette livet – og ikke minst: hvorfor personen og vedkommendes liv ble slik det ble.

Harvey Cushing (1869–1939) regnes som den moderne nevrokirurgens far, men er antakelig bedre kjent for den medisinske allmennhet for sine hormonstudier – i første rekke av hypofysens og binyrebarkens funksjoner. Han jobbet hardt, stilte store krav til seg selv og andre og hadde talenter langt utenfor den snevre faglige rammen. Dette ikonet er det Michael Bliss har tatt mål av seg til å portrettere. Bliss er professor i historie ved universitetet i Toronto og har altså ikke medisinsk bakgrunn. Han har gjort det til sitt speciale å biografere personer innen business, politikk og medisin, bl.a. Cushings mentor, som Cushing også biograferte (!), William Osler (1849–1919). Han starter friskt med å avskrive de to tidligere biografiene om Cushing; den ene fordi den er skrevet av en av hans sekretærer, den andre fordi forfatteren, den kjente nevrofysiologen John Fulton (som også var Cushings venn og protesje) var sterkt sveket av alkoholisme da biografien ble skrevet.

Michael Bliss gjør for så vidt en grei jobb og loser oss gjennom Cushings liv, et liv preget av streng selvdisiplin, hardt arbeid og personlige tragedier. Til støtte i arbeidet har han hatt tilgang til en omfattende brevveksling, særlig med hustruen Katharine. Det er ganske interessant at man ved lesingen av

denne mursteinen av en bok ganske raskt får en mistanke om at den store Cushing nok hadde klare psykopatiske trekk, uten at forfatteren selv tar slike ord i sin penn. Kanskje tør han ikke rokke ved heltebildet? I alle fall kan man lese slike egenskaper inn i hovedpersonen både mellom og på linjene.

Forfatteren sier i forordet at han hadde stoff til ett bind til, men at han ikke tiltror dagens lesere den nødvendige tålmodighet for en slik utvidelse. Jeg tror vi skal være fornøyd med den avgjørelsen. 591 sider er i grunnen nok.

Denne boken er interessant for alle med sans for medisinsk historie, men den gir også fascinerende innblikk i det amerikanske, så vel som det europeiske, medisinske samfunnet for 100 år siden. I tillegg vil jeg anbefale at nevrokirurger og ikke minst alle spesialistkandidater i faget leser denne boken om den store helten i faget, slik at deres bilde av mannen kanskje kan bli noe mer nyansert. Han tåler det.

Knut Wester

Nevrokirurgisk seksjon
Institutt for kirurgiske fag
Universitetet i Bergen

«– det skjønneste Sprog ere forenede med hans overordentlige Naturgaver»

Per Holck

Bernt Anker – samtid, liv og forfatterskap

183 s., ill. Oslo: Solum forlag, 2005.
Pris NOK 289
ISBN 82-560-1505-5

Når man selv dikterer sin biografi og legger inn slike vurderinger, må man anta at selvbevisstheden hos autobiografen må være rimelig stor. Det inntrykket sitter vi også igjen med etter å ha lest kollega

Per Holcks bok om

Norges store finansmann fra siste del av 1700-tallet, Bernt Anker (1746–1803). For oss ignoranter som ikke har visst stort mer om ham enn at han fikk vasket lintøyet sitt i England, er denne boken et oppkomme av nye og interessante opplysninger både om Bernt Anker og det samtidige norske næringsliv og samfunn. Anker drev handel, rederi, sagbruk, jernverk og gruver, hans privatøkonomi var i en periode større enn det norske statsbudsjettet. Han var forkjemper for et norsk universitet. Han tok initiativet til et teater i Christiania, skrev selv skuespill og deltok på scenen ved fremføringene. Han holdt naturvitenskapelige forelesninger, skrev dikt og gravskrifter og holdt belevne taler – jf. egenrevisningen i overskriften.